

El llenguatge

Els dits de la mà

(II)

31/III/1978

Els dits de la mà, de cada un dels quals vam indicar ahir els noms catalans, han originat, com altres parts del cos humà, algunes de les primitives mides o mesures lineals. Encara ara diem un dit de conyac o dos dits de vi. Un dit, i encara més habitualment, dos dits, quatre dits i un través de dit, han esdevingut, de fet, locucions quantitatives, que indiquen una quantitat exigua, i que fem servir sovint en sentit figurat, com quan diem, per exemple, d'algu sense gaire sentit comú, que no té dos dits de front.

Però existeix una altra mida més concreta obtinguda d'un dit de la mà, que ha estat profusament usada durant segles, fins que la implantació general del modern sistema mètric decimal l'ha anat arraconant junt amb les altres mides i mesures tradicionals. Es tracta de la polzada, que és la dotzena part d'un peu —es devia considerar, per tant, que el peu d'una persona fa dotze vegades l'amplada del dit gros de la seva mà— equivalent a 23 mil·límetres. Tot i que, com diem, avui ha perdut molta aplicació, encara es fa servir en alguns casos i no és pas infreqüent que hom s'hi hagi de referir. Alguns, aleshores, en diuen una «pulgada», que és la forma del castellà. Però la nostra forma és, com hem indicat, polzada, derivat claríssim de polze.

Un altre problema que es planteja sovint, sobre els dits de la mà, és el nom amb què se n'ha de designar la part del cap, allò que en castellà en diuen la «yema». Molt sovint s'ha resolt aquesta qüestió proposant la forma capciró, que ha estat força divulgada, o bé, simplement, cap del dit o punta del dit, expressions molt usuals (generalment en plural). Però no sembla pas que aquesta solució —que trobem al Diccionari Albertí— sigui encertada. Capciró, segons el Fabra, és el cap del dit. Miracle proposa polpa del dit i Moll diverses variants formals d'aquest mot. Efectivament, Fabra indica que la polpa dels dits és la seva terminació carnosa, i trobem una explicació semblant —part tova del cap del dit— al Diccionari Corachan, el qual s'absté d'incloure capciró.

ALBERT JANE